

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci rozhodl samosoudkyní Mgr. Barborou Berkovou ve věci žalobkyně **D. K.**, bytem N. O. 609/9, P., proti žalované **České správě sociálního zabezpečení**, se sídlem v Praze, Křížová 25, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 11. 7. 2014, č. j. X, ve věci přeplatku na důchodu,

t a k t o :

I. Žaloba se zamítá.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobkyně se žalobou podanou v zákonem stanovené lhůtě domáhala přezkoumání shora označeného rozhodnutí žalované, kterým byly zamítnuty námitky proti rozhodnutí žalované ze dne 26.5.2014, č.j. X. Rozhodnutím ze dne 26.5.2014 uložila žalovaná žalobkyni podle § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, povinnost vrátit přeplatek na starobním a vdovském důchodu za dobu od 10.8.2013 do 9.10.2013 ve výši 21.894 Kč.

Z obsahu správního spisu soud zjistil, že žalobkyni byl rozhodnutím žalované ze dne 5.2.2010 přiznán vdovský a starobní důchod ve výši 10.257 Kč měsíčně. Usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 3.7.2013, č.j. KSOS 39 INS 7914/2013-B3 bylo schváleno oddlužení žalobkyně plněním splátkového kalendáře a současně uloženo žalované, aby počínaje srpnem 2013 prováděla z důchodu

žalobkyně srážky a tyto zasílala přímo insolvenčnímu správci. Dopisem ze dne 10.7.2013 oznámila žalovaná žalobkyni, že jí od srpna 2013 začne provádět srážky z důchodu ve výši 3.254 Kč měsíčně. V srpnu a září 2013 však byly žalobkyni vyplaceny nejen důchodové dávky ponížené o uvedenou srážku, tj. ve výši 7.693 Kč, ale následně i splátky důchodu v plné výši, tj. 10.947 Kč. Následně v říjnu 2013 až březnu 2014 vyplácela žalovaná žalobkyni důchod ve výši 10.947 Kč. Dne 28.3.2014 zaslala žalovaná žalobkyni výzvu k vrácení přeplatku ve výši 21.894 Kč za období srpen a září 2013 a ve výši 19.524 za období říjen 2013 až březen 2014. Žalobkyně se vůči výzvě k vrácení přeplatku dne 8.4.2014 písemně ohradila. Rozhodnutím ze dne 26.5.2014 žalovaná uložila žalobkyni povinnost vrátit přeplatek za dobu od 10.8.2013 do 9.10.2013 ve výši 21.894 Kč s tím, že přeplatky za následné období budou vymáhány soukromoprávní cestou. Dne 1.7.2014 podala žalobkyně proti rozhodnutí námitky, v nichž namítala tytéž skutečnosti jako v žalobě.

Žalovaná v napadeném rozhodnutí vyložila § 118a odst. 1 z.č. 582/1991 Sb. s odkazem na rozsudek Nejvyššího správního soudu (dále jen „NSS“) ze dne 26.5.2010, č.j. 3 Ads 35/2010-54 tak, že z uvedeného ustanovení vyplývá povinnost nepřijmout, resp. bezodkladně vrátit důchod, o němž musel příjemce z okolností předpokládat, že mu nenáleží (veškeré zde citované rozsudky jsou dostupné prostřednictvím vyhledávání judikatury na stránkách www.nssoud.cz). Žalobkyně tedy dle názoru žalované zaviněně porušila zákonnou povinnost tím, že vyplacené důchodové dávky přijala, resp. nevrátila, ačkoli musela z okolností předpokládat, že jí tyto dávky nenáleží. Bez porušení uvedené povinnosti žalobkyní by přeplatek nevznikl. Jelikož žalobkyně sama v námitkách poukázala na usnesení soudu o oddlužení, je dle žalované zřejmé, že si s ohledem na své osobní poměry mohla a měla být vědoma toho, že jí nenáleží splátky důchodu v plné výši, či dokonce dvakrát za stejný měsíc, nýbrž toliko dávky ponížené a že neprávem přijaté dávky je povinna vrátit. Žalobkyně věděla že jí budou prováděny srážky a v jaké výši. Hájit se neznalostí obecně závazného předpisu možné není. K poukázání peněz omylem či z nedbalosti dochází, přičemž ve veřejném i soukromém právu zásadně platí povinnost neoprávněně přijaté peníze vrátit. Je součástí obecného právního vědomí, že si nikdo nemůže ponechat to, co mu nenáleží. Zda subjekt peníze vrátí sám, či teprve na výzvu oprávněného subjektu, závisí na jeho hodnotovém systému. Zavinění ze strany orgánu sociálního zabezpečení není rozhodné.

Žalobkyně v žalobě namítala, že žalovaná opakovaně porušovala insolvenčním soudem uloženou povinnost a zasílala jí nepravdělně „doplatek důchodu“. S ohledem na usnesení soudu a označení dávek jako „doplatek důchodu“ žalobkyně předpokládala, že jí vyplacený důchod náleží, neboť insolvenční soud uložil povinnost žalované, nikoli žalobkyni. Žalobkyně nesouhlasí s tvrzením žalované, že měla cokoli předpokládat, kdy naopak s ohledem na označení plateb se mohlo jednat ještě o doplatky z dřívějšího období, tj. ještě před schválením oddlužení. Jednoznačné pochybení žalované, která disponuje rozsáhlým odborným aparátem, nelze přenášet na žalobkyni, která je důchodkyně a laik, tudíž nebylo možné rozumně předpokládat, že bude jakkoli korigovat nesprávný postup žalované. Z její strany ani nemohlo dojít k porušení jakékoli povinnosti, neboť jí ani žádná povinnost uložena nebyla, přičemž poukázala na rozsudek NSS ze dne 13.4.2011, č.j. 4 Ads 163/2009-70. Zdůraznila, že nemohla přepokládat, že jí dávky důchodu nenáleží i s ohledem na skutečnost, že žalovaná svůj „omyl“ zopakovala kromě srpna 2013

ještě v říjnu, listopadu, a dále i v únoru a březnu 2014. Do uložení povinnost vrátit přeplatek nebyla žalobkyně žalovanou ani insolvenčním správcem upozorněna na žádnou nesrovnalost. Žalovaná tedy na jedné straně připomíná zásadu, že neznalost zákona neomlouvá, na straně druhé sama po mnoho měsíců zákon porušovala, aniž by pro sebe vyvodila důsledky.

Žalovaná požadovala zamítnutí žaloby. V písemném vyjádření k žalobě uvedla, že si žalobkyně musela všimnout, že jí byla vyplácena dávka důchodu dvakrát s tím, že s ohledem na insolvenční řízení musela naopak počítat s tím, že dávka důchodu bude nižší. Žalovaná nijak nepopírá své pochybení. Žalobkyně však po obdržení dávky důchodu v plné výši nesplnila ohlašovací povinnost uloženou jí § 50 odst. 1 z. č. 582/1991 Sb., tj. ohlásit do 8 dnů plátcí dávky skutečnosti rozhodné pro trvání nároku na dávku, její výši a výplatu nebo poskytování. Mezi nesplněním uvedené povinnosti a vznikem přeplatku je příčinná souvislost. K odpovědnosti příjemce dávky za přeplatek postačuje zavinění v podobě nevědomé nedbalosti. Žalobkyní zmíněné rozhodnutí NSS sp. zn. 4 Ads 163/2009 na případ nedopadá, neboť v něm soud řešil otázku vymáhání přeplatku osobě odlišné od příjemce důchodu.

V replice k vyjádření žalovaného žalobkyně uvedla, že stejně jako žalovaná se ani ona nedopustila žádného úmyslného pochybení, přesto žalovaná vyvozuje důsledky pouze vůči žalobkyni, nikoli vůči sobě.

Krajský soud přezkoumal v mezích žalobních bodů [§ 75 odst. 2 zák. č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s.ř.s.“)] napadené rozhodnutí, přičemž vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl ke dni 11.7.2014 (§ 75 odst. 1 s.ř.s.).

V souladu s § 51 s.ř.s. rozhodl soud věci bez nařízení jednání. K provedení důkazu žalobkyní předložených poštovních poukázek o výplatě důchodu v období od srpna 2013 do dubna 2014 soud jednání nenařizoval, neboť výše vyplacených důchodových dávek v rozhodném období nebyla mezi účastníky řízení sporná a vyplývala jednoznačně z obsahu správního spisu.

Mezi účastníky je nesporné, že žalovaná pochybila, když v měsících srpna a září 2013 vyplatila žalobkyni důchodové dávky nejen ve výši snížené o srážku provedenou pro insolvenční řízení, ale opětovně i důchodové dávky v plné výši. Pro posouzení důvodnosti žaloby je s ohledem na formulaci žalobních námitek rozhodný výklad § 118a odst. 1 z. č. 582/1991 Sb.

Podle § 118a odst. 1 z. č. 582/1991 Sb. jestliže důchod byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchodu nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popřípadě náhradu nesprávně vyplacené částky.

Předmětné ustanovení vykládá judikatura NSS soudu tak, že obsahuje několikero skutkových podstat upravujících situace, kdy je z různých důvodů důchodová dávka vyplacena ve vyšší částce, než by měla náležet. V rozsudku

ze dne 26. května 2010, č. j. 3 Ads 35/2010 – 54, jenž zmínila i žalovaná, dospěl NSS k názoru, že schéma tohoto odpovědnostního vztahu je tvořeno alternativními skutkovými podmínkami, z nichž alespoň jedna musí být splněna pro vznik odpovědnosti za přeplatek na důchodu, tj. 1) „nesplnění uložené povinnosti“, 2) „přijetí důchodu či jeho části při vědomí jeho neoprávněného vyplacení“ a 3) „jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku“. Teorie i praxe pak nahlíží na charakter této právní odpovědnosti tak, že u skutkových podstat 2) a 3) jde o odpovědnost založenou na zavinění škodlivého následku, přičemž postačuje zavinění ve formě nedbalosti (viz rozsudek NSS ze dne 2. srpna 2013, č. j. 4 Ads 58/2013 – 21). Na uvedené závěry následně NSS odkazuje v dalších rozhodnutích, např. v rozsudku ze dne 5.6.2013, č.j. 6 Ads 163/2012-24, popř. ze dne 1.4.2015, č.j. 6 Ads 287/2014-19. Jedná se tedy o ustálenou judikaturu.

Jiným slovy NSS při výkladu rozhodujícího zákonného ustanovení dospěl k závěru, že ke vzniku povinnosti příjemce důchodu vrátit přeplatek na důchodu může dojít dle § 118a odst. 1 z.č. 528/1991 Sb. ve třech různých případech, a to:

- 1) je-li důchod vyplacen v nesprávné výši z důvodu porušení zákonné povinnosti příjemcem důchodu;
- 2) přijal-li příjemce důchodu s vědomím jeho neoprávněného vyplacení; a nebo
- 3) způsobil-li příjemce důchodu jinak vědomě vznik přeplatku.

Prvky odpovědnostního vztahu jsou u jednotlivých skutkových podstat odlišné. V případě první skutkové podstaty stačí ke vzniku odpovědnosti za přeplatek, že škodlivý následek v podobě vyplacení důchodu v nesprávné výši vznikl v příčinné souvislosti s porušením některé zákonné povinnosti bez ohledu na to, zda musel příjemce důchodu vznik škodlivého následku předpokládat. Tato skutková podstata je konstruována na principu objektivní odpovědnosti, tj. odpovědnost za výsledek bez ohledu na zavinění v jakékoli formě. Například se jednalo o v judikatuře řešený případ neoznámení vzniku souběhu nároku na starobní a vdovský důchod (rozsudek NSS sp. zn. 4 Ads 58/2013), případně souběh výdělečné činnosti s předčasným starobním důchodem.

V případě druhé skutkové podstaty se naopak nevyžaduje, aby příjemce před vyplacením důchodu jakoukoli povinnost porušil. Povinnost vrátit přeplatek však příjemci přesto vznikne, bude-li prokázáno, že musel z okolností předpokládat vznik škodlivého následku, tj. vyplacení důchodu neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel. Za typické případy, které se v praxi soudů objevily, lze označit situaci, kdy ČSSZ nedopatřením pokračovala ve výplatě vdovského důchodu přiznaného pouze na určité časové období i po jeho uplynutí, přičemž časové omezení nároku bylo příjemci z textu rozhodnutí známo (rozsudek NSS sp. zn. 3 Ads 35/2012). Obdobně soudy přisvědčily povinnosti příjemce vrátit přeplatek v případě, kdy ČSSZ pokračovala ve výplatě sirotčího důchodu i poté, co příjemce oznámil příslušnému úřadu, že nastoupil do zaměstnání (rozsudek NSS sp. zn. 3 Ads 95/2012).

V posuzované věci soud shledává pochybení žalované toliko v podřazení případu pod konkrétní skutkovou podstatu § 118a odst. 1 z.č. 528/1991 Sb. Žalovaná zjevně jednotlivé skutkové podstaty popsané v § 118a odst. 1 z.č. 528/1991 smísila a snažila se pojmenovat právní povinnost, kterou měla žalobkyně porušit. Posuzovaný případ však jednoznačně spadá pod druhou skutkovou podstatu, tj. přijetí důchodu s vědomím jeho neoprávněného vyplacení, kdy ke vzniku povinnosti vrátit přeplatek dochází, jak je uvedeno shora, aniž by příjemce důchodu jakoukoli právní povinnost porušil. Žalobkyně v posuzované věci před vyplacením dávek důchodu v nesprávné

výši žádnou právní povinnost neporušila, tudíž není správný závěr žalované, že bez porušení právní povinnosti žalobkyně by přeplatek nevznikl.

Klíčovým pro posouzení odpovědnosti žalobkyně za přeplatek, jak již žalovaná v napadeném rozhodnutí dovodila správně, bylo zodpovězení otázky, zda žalobkyně musela z okolností předpokládat, že jí byly v srpnu a září 2013 vyplaceny dávky důchodu v plné výši neoprávněně, tj. zda s ohledem na prokázané skutečnosti měla nebo mohla předpokládat, že způsobí škodlivý následek. Jinými slovy, ve správním řízení muselo být prokázáno, že žalobkyně vzhledem ke svým osobním poměrům a okolnostem případu nezachovala potřebnou míru opatrnosti, když předpokládala, že přijímáním důchodu neporušuje ani neohrožuje žádný zájem chráněný zákonem.

Žalovaná sice v napadeném rozhodnutí zmínila zásadu, že „neznalost zákona neomlouvá“, avšak své úvahy na této zásadě nezaložila. Žalovaná opřela svůj závěr o povinnosti žalobkyně vrátit přeplatek důchodu o to, že žalobkyně věděla, že jí budou od srpna 2013 z důvodu schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře prováděny srážky z důchodu. Zavinění škodlivého následku žalobkyní kvalifikovala žalovaná jako nevědomou nedbalost, tj. dovodila, že žalobkyně mohla a měla z okolností předpokládat, že jí neprávem vyplacené částky důchodu nenáleží. Okolností, z níž mohla žalobkyně dovodit, že se jedná o částky vyplácené neprávem, byla dle žalované prokázaná vědomost žalobkyně o tom, že jí budou od srpna 2013 prováděny z důvodu oddlužení srážky z důchodu ve výši 3.254 Kč.

S uvedeným závěrem se soud ztotožňuje. Shora popsáním obsahem správního spisu bylo prokázáno, že žalobkyně věděla, že bez srážek činí její důchod 10.947 Kč měsíčně. Dále byla žalobkyně seznámena s tím, že výše srážek z jejího důchodu bude činit 3.254 Kč měsíčně, tudíž jí bude vyplácen důchod ve výši toliko 7.693 Kč. Z obsahu spisu naopak neplyne žádná skutečnost, z níž by žalobkyně mohla vyvozovat, že jí za měsíce srpen a září 2013 náleží nad rámec dávek důchodu ve výši 7.693 Kč (po srážce) dalších 10.947 Kč (bez srážky), tj. celkem 18.640 Kč. Žalobkyně netvrdí, že by jí měl za období předcházející insolvenčnímu řízení náležet nějaký doplatek důchodu, jehož výplatu by právě v srpnu či září 2013 očekávala. Žalobkyně tedy správně předpokládala, jak sama uvádí „s odvoláním na předmětné usnesení o schválení oddlužení a z označení dávek doplatek důchodu“, že jí náleží důchodové dávky ve výši 7.693 Kč, vyplacené jí dne 8.8.2013 s označením „doplatek důchodu od 10.8.2013 do 9.9.2013“ a dne 6.9.2013 s označením „doplatek důchodu od 10.9.2013 do 9.10.2013“. Neměla však z čeho dovozovat, že jí byly oprávněně vyplaceny také plné důchodové dávky za měsíce srpen a září 2013 dne 9.8. a 10.9.2013. Právě výplatou těchto plných, o srážky pro insolvenční řízení nezkrácených dávek, žalovaná pochybila.

Krajskému soudu tak nezbyvá než uzavřít, že zavinění škodlivého následku (přijetí neoprávněně vyplacených částek vdovského důchodu) na straně žalobkyně bylo prokázáno, tj. bylo prokázáno, že žalobkyně měla předpokládat, že jí plné důchodové dávky za měsíce srpen a září 2013 nenáleží. Skutečnost, že bezprostřední příčinou vzniku přeplatku byla liknavost žalované při zastavení běžných (nekrácených) důchodových dávek, není z hlediska § 118a odst. 1 z.č. 582/1991 Sb. rozhodná.

V případě přijetí názoru žalobkyně, že důsledky pochybení „státního aparátu“ nelze nikdy přenášet na příjemce dávek, by ad absurdum nebylo možné požadovat

po příjemci dávky vrácení přeplatku, jenž vznikl posunem desetinné čárky, v jejímž důsledku by došlo k vyplacení dávky 100.000 Kč, namísto 10.000 Kč. Takový výklad považuje soud za nepřijatelný. S žalovaným lze souhlasit rovněž v tom, že povinnost vrátit neoprávněně přijaté plnění je vlastní celému právnímu řádu a lze ji nalézt jak v právu soukromém (§ 2991 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník), tak v právu veřejném, zejména právě v předpisech zakotvujících výplatu dávek sociálního zabezpečení (§ 124 odst. 1 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, § 62 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, § 22 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, § 51 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, popř. § 55 odst. 1 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti). Po provedeném srovnávacím výkladu soud nehledal důvod, proč odpovědnost za přeplatek dle z.č. 582/1991 Sb. vykládat odlišně.

Rozhodnutí žalované o povinnosti žalobkyně vrátit přeplatek důchodu ve výši za dobu 21.894 Kč za dobu od 10.8.2013 do 9.10.2013 je tudíž věcně správné a soud proto žalobu jako nedůvodnou podle § 78 odst. 7 s.ř.s. zamítl.

Výrok o náhradě nákladů řízení je odůvodněn § 60 odst. 1 s.ř.s., neboť žalobkyně byla neúspěšná a procesně úspěšné žalované žádné náklady nad rámec její obvyklé úřední činnosti nevznikly.

P o u č e n í :

Proti tomuto usnesení lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s.ř.s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Olomouci dne 22. června 2015

Za správnost vyhotovení:
Ing. Petra Rýparová

Mgr. Barbora Berková v. r.
samosoudkyně